
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.

"ΝΕΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ"

7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιβλιοθηκάρων

Αθήνα 21-23 Μαΐου 1993

Στις 21-23 Μαΐου 1993 πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα το 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιβλιοθηκάρων με θέμα: "Νέοι Δρόμοι Πληροφόρησης". Στα πλαίσια του συνεδρίου εξετάστηκαν ζητήματα όπως η πληροφόρηση στην ευρωπαϊκή της διάσταση και η συμβολή της IFLA, τα μέσα για την υποστήριξη της πληροφόρησης, η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα και στην υπόλοιπη Ευρώπη, η Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος, η Βιβλιοθήκη της Βουλής, οι ειδικές βιβλιοθήκες, οι σχολικές, παιδικές και λαϊκές βιβλιοθήκες και οι Πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.

Η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων κάλεσε τον πρόεδρο της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας να απευθύνει προς το συνέδριο χαιρετισμό, μιάς που οι χώροι των βιβλιοθηκάρων και των αρχαιακών έχουν πολλά κοινά σημεία και προβληματισμούς.

"Θα ήθελα κατ' αρχήν να ευχαριστήσω την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων που κάλεσε σήμερα την Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία να απευθύνει χαιρετισμό προς το Συνέδριό σας το οποίο έχει ως θέμα του, τους "Νέους Δρόμους Πληροφόρησης".

Η Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, που ιδρύθηκε το 1990, έχει σαν στόχο να προωθήσει τη μελέτη και την έρευνα θεμάτων σχετικών με την αρχαιονομία για τη διάσωση και προστασία του αρχαιακού υλικού, την προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης των αρχαιακών, την επεξεργασία και διάδοση επαγγελματικών κανόνων και τη συνεργασία των Ελλήνων αρχαιακών με τους φορείς της διοίκησης, των

εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και με τους άλλους επαγγελματικούς χώρους που συνδέονται στενά με το χώρο των αρχείων, όπως είναι ο χώρος σας και ο χώρος των ιστορικών.

Ελπίζουμε αυτή η πρώτη επαφή να αποτελέσει την αρχή μιας πιο στενής συνεργασίας μεταξύ βιβλιοθηκαρίων και αρχειακών, γιατί είμαστε πεπεισμένοι ότι θα αποβεί προς όφελος και των δύο πλευρών. Είναι γεγονός ότι εσείς οι βιβλιοθηκάριοι στο χώρο της δουλειάς σας έχετε κάνει σημαντικά βήματα και έχετε την πρωτοπορία σε θέματα πληροφόρησης και χρήσης της νέας τεχνολογίας. Είναι σίγουρο ότι από την εμπειρία σας αυτή πολλά μπορούμε να διδαχθούμε, παρόλο που, όπως πολύ σύντομα θα επιχειρηματολογήσω, στη συνέχεια, η εργασία των αρχειακών παρουσιάζει ορισμένες ιδιοτυπίες που καθιστούν το εγχείρημα στο χώρο των αρχείων ιδιαίτερα δύσκολο.

Πράγματι, όταν μιλούμε για το ζήτημα των αρχείων στην Εποχή της Πληροφόρησης και της Πληροφορικής, αναγκαστικά αναφερόμαστε σε ένα ζήτημα που για τον αρχειακό έχει δύο πτυχές:

- Η πρώτη πτυχή αναφέρεται στις επιπτώσεις από την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας του.

- Η δεύτερη αναφέρεται στην ανάγκη διάσωσης και συντήρησης των μηχανογραφικών αρχείων, τα οποία παρουσιάζουν ορισμένες ιδιαιτερότητες σε σχέση με τα άλλα τεκμήρια, με τις οποίες δεν θα σας απασχολήσω εδώ.

Η εισαγωγή της νέας τεχνολογίας και η υιοθέτηση κανόνων περιγραφής επιβάλλεται για τους εξής λόγους:

α) Αναβαθμίζει το ποιοτικό επίπεδο των αρχειακών εργασιών.

β) Διευκολύνει την επικοινωνία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ αρχείων και μεταξύ αρχείου και χρήστη.

γ) Βοηθάει στη συνεννόηση των αρχειακών με ειδικούς άλλων επαγγελματικών κλάδων, για τη πραγματοποίηση κοινών ερευνητικών προγραμμάτων.

Είναι γεγονός ότι οι αρχειακοί εμφανίζονται να είναι λιγότερο ευαισθητοποιημένοι από άλλους κλάδους στην επείγουσα αναγκαιότητα να θεσμοθετηθούν κοινοί κανόνες που θα διέπουν την

εργασία τους ώστε να είναι δυνατή η χρήση της νέας τεχνολογίας και η δημιουργία δικτύων πληροφόρησης.

Συνοπτικά οι λόγοι της καθυστέρησης αυτής είναι οι εξής:

Ο πρώτος λόγος είναι το γεγονός ότι το αρχειακό υλικό, που βρίσκεται κάτω από τον έλεγχο του αρχειακού συνδέεται στενά με τις λειτουργίες και τη δραστηριότητα του ατόμου ή του φορέα που το δημιούργησε. Ο αρχειακός έχει έμμεση πρόσβαση στα τεκμήριο μέσα συγκεκριμένων ενδείξεων που αναφέρονται τόσο στο δημιουργό του υλικού όσο και στην οργανωτική δομή μέσα στην οποία αυτό δημιουργήθηκε. Ένα πλαίσιο που είναι δεσμευτικό για τον αρχειακό και την εργασία του. Με λίγα λόγια, ο αρχειακός περιγράφει ένα τεκμήριο αναφερόμενος στο πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε.

Ο δεύτερος λόγος είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χρήστη του αρχειακού υλικού. Μέχρι πρόσφατα το κοινό των αρχείων αποτελείτο από εξαιρετικά ειδικευμένους ερευνητές που είχαν τη δυνατότητα να κινηθούν άνετα μέσα στα τεκμήρια, με βάση τους υπάρχοντες οδηγούς, ευρετήρια και καταλόγους και με τη βοήθεια που πρόθυμα τους έδιναν οι αρχειακοί. Οι αλλαγές που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια (αύξηση και διαφοροποίηση ερευνητικού κοινού, νέες ερευνητικές κατευθύνσεις) αναγκάζουν τους αρχειακούς να βρουν λύσεις στα προβλήματα που ανακύπτουν από την αύξηση του αριθμού των ερευνητών και από τις νέες κατευθύνσεις των ερευνών.

Ο τρίτος λόγος είναι ότι οι αρχειακοί με πολύ αργούς ρυθμούς συνειδητοποίησαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ιδιαίτερες ανάγκες του επαγγέλματός τους. Παντού στον κόσμο, οι αρχειακοί θεώρησαν τους εαυτούς τους συγγενείς με τους ιστορικούς, κοντά στις ανθρωπιστικές επιστήμες, μακριά από τα επαγγέλματα της πληροφορικής και των ειδικών που εργάζονται για την καθιέρωση κανόνων που διέπουν τις ανταλλαγές των πληροφοριών. Η μετάβαση του επαγγέλματος σε μια κατεύθυνση πιο ουσιαστικής συμμετοχής στις επιστήμες της πληροφόρησης δεν είναι εύκολη και εντείνει τις συζητήσεις γύρω από την φυσιογνωμία, την επαγγελματική κατάρτιση και τις συνήθειες του αρχειακού.

Να επισημάνουμε ακόμα ότι η υιοθέτηση και η εφαρμογή κανόνων περιγραφής εξαρτάται:

Πρώτον από το είδος της αρχειακής μας κληρονομιάς. Είναι εύκολο να υιοθετήσουμε περιγραφικούς κανόνες στην περίπτωση που έχουμε μπροστά μας ένα ομοιογενές σύνολο τεκμηρίων που αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από σύγχρονα τεκμήρια. Αντίθετα, κάτι τέτοιο είναι πολύ πιά δύσκολο όταν τα αρχεία επεκτείνονται σε πολλούς αιώνες και αντανακλούν ένα θεσμικό πλαίσιο πολύπλοκο.

Δεύτερον η ανάγκη και η ευκολία υιοθέτησης εθνικών κανόνων περιγραφής εξαρτάται από το πόσο συγκεντρωτική είναι η διοίκηση των αρχείων σε ένα κράτος. Όσο πιο συγκεντρωτικό είναι το διοικητικό σύστημα των αρχείων τόσο πιά εύκολα τα αρχειακά ιδρύματα μπορούν να εργασθούν συντονισμένα χάρη στους κοινούς κανόνες που επεξεργάζεται και επιβάλλει η διοίκηση.

Οι πρώτες προσπάθειες καθιέρωσης κανόνων περιγραφής και αρχειακής ορολογίας ξεκινούν σε διεθνές επίπεδο κατά το Μεσοπόλεμο. Στην πρώτη συνάντηση της επιτροπής ειδικών στα αρχεία, που συγκλήθηκε το 1933 από το "Institut international de cooperation intellectuelle" από το οποίο προήλθε αργότερα η UNESCO, προτάθηκε η έκδοση ενός διεθνούς λεξικού αρχειακής ορολογίας.

Αυτή η πρόταση απορρίφθηκε τελικά γιατί θεωρήθηκε πρακτικά ανέφικτη. Παρ' όλα αυτά είκοσι χρόνια αργότερα στο 2ο Διεθνές Συνέδριο των αρχείων που πραγματοποιήθηκε στην Χάγη, ο Ολλανδός αρχειακός Herman Hardenberg επανέφερε την πρόταση και έτσι δημιουργήθηκε μια Επιτροπή Ορολογίας στα πλαίσια του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων που μόλις είχε ιδρυθεί.

Το 1964, μετά από πολλές συζητήσεις, η Επιτροπή δημοσίευσε το *Lexicon of Archive Terminology* στην συλλογή λεξικών Elsevier. Πρόκειται για ένα λεξικό σε έξι γλώσσες που συγκεντρώνει την ορολογία διαφόρων χωρών πάνω στην οποία οι ειδικοί στα θέματα αρχείων είχαν μείνει σύμφωνοι.

Από τότε δημοσιεύτηκαν μια σειρά από λεξικά για τα αρχεία και για τη διαχείριση των τεκμηρίων σε διεθνές επίπεδο. Αξίζει να υπογραμμίσουμε ανάμεσα στα άλλα το *Dictionnaire de Terminologie Archivistique* που συνέταξε μια ομάδα εργασίας του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων.

Μέχρι σήμερα οι εργασίες των αρχειακών στον τομέα αυτό αφορούν την κωδικοποίηση της πρακτικής και τη διατύπωση ορισμών. Είναι όμως απαραίτητο σήμερα να προχωρήσουμε σε ένα δεύτερο στάδιο ανάλυσης των κανόνων και όρων που χρησιμοποιούμε. Έτσι θα διαπιστώσουμε αν οι όροι ανταποκρίνονται σε μια έννοια ή εν αντιθέτως μέσα στον χρόνο δεν έχουν αποκτήσει και άλλες έννοιες. Θα πρέπει να αποκλειστούν οι ειδικοί όροι που εύκολα μπορεί να οδηγήσουν σε παρεξηγήσεις. Συγχρόνως πρέπει να επισημάνουμε ότι η δημιουργία νεολογισμών είναι αναπόφευκτη. Πολλές φορές, όροι που σε διαφορετικές γλώσσες φαίνονται να είναι αντίστοιχοι, δεν αντιστοιχούν πάντα ακριβώς στην ίδια έννοια ή στην ίδια λειτουργία και μπορεί να προσδιορίζουν εντελώς διαφορετικές πραγματικότητες, όπως π.χ. οι όροι "department archives" & "archives départementales". Εξ άλλου κάποιοι όροι όπως π.χ. "préarchivage", "record survey" δεν έχουν αντιστοιχίες σε άλλες γλώσσες. Ακόμα και η έννοια "Αρχείο" δεν είναι ίδια σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης και στις αγγλόφωνες χώρες. Στην Ευρωπαϊκή ήπειρο ο όρος αρχεία προσδιορίζει συχνά όλα τα τεκμήρια που δημιουργήθηκαν από ένα ίδρυμα ή από ένα άτομο στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του. Στις αγγλόφωνες χώρες ο όρος αυτός χρησιμοποιείται σε αντιδιαστολή με τον όρο records, για να προσδιορίσει τεκμήρια νεκρά που διατηρούνται στο διηνεκές. Ανάλογες δυσκολίες εντοπίζονται και σε εθνικό επίπεδο.

Αλλά εκτός από τα προβλήματα γλώσσας, το κυριότερο πρόβλημα εντοπίζεται στο γεγονός ότι οι μέθοδοι των αρχειακών διαφέρουν από χώρα σε χώρα πολύ περισσότερο από τις διαφορές που εμφανίζουν από χώρα σε χώρα οι κανόνες και οι τρόποι καταλογογράφησης βιβλίων.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να τονίσω και πάλι ότι θεωρώ πολύ σημαντική την πρώτη αυτή επαφή μεταξύ των βιβλιοθηκάρων και των αρχειακών, γιατί πιστεύω ότι η στενή συνεργασία, η ανταλλαγή εμπειριών και η γνώση των ιδιαιτεροτήτων που έχει κάθε επαγγελματικός χώρος θα βοηθήσει και τους δύο στην καλύτερη και πιο αποτελεσματική αφομοίωση και εφαρμογή της νέας τεχνολογίας στους χώρους δουλειάς μας και στον κατάλληλο εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης (άλλωστε στη Σχολή

Βιβλιοθηκονομίας και Αρχειονομίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, που ελπίζουμε να λειτουργήσει από τη νέα πανεπιστημιακή χρονιά, οι επιστήμονές μας θα έχουν τη δυνατότητα μίας πιο συντονισμένης και γόνιμης συνεργασίας'.

Ν. Παντελάκης